ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ СІСТЭМА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПУБЛІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК Г. МІНСКА
ІНФАРМАЦЫЙНА-БІБЛІЯГРАФІЧНЫ АДДЗЕЛ

Вечны набат Хатыні

(да 75-годдзя Хатынскай трагедыі)

бібліяграфічны спіс

Мінск 2018

Хатынь — былая вёска Лагойскага раёна Мінскай вобласці. Яна стала сімвалам трагедыі беларускага народа, журботнай старонкай гісторыі часоў Вялікай Айчыннай вайны.

Гэта адбылося 22 сакавіка 1943 года. Азвярэлыя фашысты ўварваліся ў вёску. Жыхары Хатыні нічога не ведалі аб тым, што раніцай за 6 км ад яе партызаны абстралялі аўтакалону гітлераўцаў і ў выніку нападзення быў забіты нямецкі афіцэр. Але ні ў чым не павінным людзям фашысты ўжо вынеслі смяротны прысуд. Усё насельніцтва Хатыні – старых, жанчын, дзяцей — сагналі ў калгаснае гумно. Потым фашысты замкнулі дзверы, аблажылі будыніну саломай, аблілі бензінам і падпалілі. Драўлянае гумно імгненна загарэлася. У дыме задыхаліся і плакалі дзеці. Дарослыя спрабавалі іх ратаваць. Пад націскам дзесяткаў чалавечых цел не вытрымалі і ўпалі дзверы. У ахопленым агнём адзенні, апанаваныя жахам, людзі кінуліся бегчы. Але тых, хто вырываўся з полымя, фашысты расстрэльвалі з аўтаматаў і кулямётаў. Загінулі 149 чалавек, з іх 75 дзяцей да 16-гадовага ўзросту. Вёска была разрабавана і спалена.

Адзіны дарослы сведка трагедыі — 56-гадовы вясковы каваль Іосіф Камінскі, абгарэлы, паранены, апрытомнеў позна ноччу, калі фашыстаў ужо не было ў вёсцы. Яму давялося перажыць яшчэ адзін цяжкі ўдар: сярод трупаў аднавяскоўцаў ён знайшоў свайго сына. Хлопчык быў смяротна паранены ў жывот, атрымаў моцныя апёкі. Ён памёр на руках у бацькі.

Гэты трагічны момант з жыцця Іосіфа Камінскага пакладзены ў аснову стварэння адзінай скульптуры мемарыяльнага комплексу "Хатынь" — "Няскораны чалавек".

У памяць аб сотнях беларускіх вёсак, знішчаных нацыстамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, і вялікага ўкладу беларускага народа ў Перамогу над фашызмам у студзені 1966 г. было прынята рашэнне аб стварэнні ў Лагойскім раёне мемарыяльнага комплексу "Хатынь".

У сакавіку 1967 г. быў аб’яўлены конкурс на лепшы праект мемарыяла. У ім перамог калектыў архітэктараў: Ю. Градаў, В. Занковіч, Л. Левін, скульптар — народны мастак БССР С. Селіханаў.

"Праца над праектам захапіла нас, – успамінаў Леанід Левін. – Мы прыдумалі вянцы зрубаў на месцы былых дамоў, абеліскі ў выглядзе пячных комінаў, але чагосьці не хапала. Зарослае травой поле, сведка трагедыі, захоўвала мёртвую цішыню. І раптам у гэтай шчымлівай цішыні нечакана заспяваў жаўрук. Гук, тут павінен быць гук!" Так нарадзілася ідэя званоў Хатыні.

У памяць аб 2230000 загінуўшых беларусах — кожным чацвёртым — на месцы спаленай разам з жыхарамі вёскі Хатынь 5 ліпеня 1969 г. адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнага комплексу. У ім увасоблена ідэя мужнасці і непахіснасці народа, які прынёс незлічоныя ахвяры ў імя Перамогі.

(Па матэрыялах сайта Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу "Хатынь")

Хатынь // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. — Мінск, 2003. — Т. 16. — С. 561—562.

Хатынь // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2008. — Т. 7. — С. 408—409.

Хатынь // Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне, 1941—1945 : энцыклапедыя / [рэдакцыйная калегія: А. Я. Андрэеў і інш.]. — Мінск, 1990. — С. 611—612.

Хатынь // Памяць. Лагойскі раён : гісторыка-дакументальныя хронікі : у 2 кн. / [рэдакцыйная калегія: Г. П. Пашкоў і інш. ; укладальнік Я. Г. Звяруга]. — Мінск, 2013. — Кн.1. — С. 254—263.

*****

Адамовіч, А. Выбраныя творы / Алесь Адамовіч. — Мінск : Кнігазбор, 2012. — 603, [2] с. — (Беларускі кнігазбор).
*Змест: **Хатынская аповесць**; Нямко; Віхі [і інш.].*

Адамовіч, А. Я з вогненнай вёскі... : [для старэйшага школьнага ўзросту] / Алесь Адамовіч, Янка Брыль, Уладзімір Калеснік. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2001. — 445, [1] с. — (Школьная бібліятэка).

Быков, В. Колокола Хатыни : [публицистические произведения] / Василь Быков. — Москва : Правда, 1987. — 170, [1] с.

В августе 44-го : сборник фильмов о Великой Отечественной войне. — Минск : Национальная киностудия "Беларусьфильм", 2015. — 2 DVD диска.
*Содержание: **И будет жить Хатынь**; В августе 44-го; Крепость над Бугом.*

Кобец-Филимонова, Е. Жаворонки над Хатынью : повести : [перевод с белорусского : для старшего школьного возраста] / Елена Кобец-Филимонова. — Минск : Юнацтва, 1982. — 284, [2] с., [4] л. ил.

Левин, Л. Хатынь : автобиографическая повесть / Леонид Левин. — Минск : Асобны Дах, 2005. — 214 с.

Макарэвіч, В. Неба ў руках : вершы і паэма / Васіль Макарэвіч. — Мінск : [Харвест], 2012. — 447 с. — (Бібліятэка саюза пісьменнікаў Беларусі = Библиотека союза писателей Беларуси).
*Змест: **Хатынь**; Ода маці [і інш.].*

Падаляк, Т. Нашчадкі вогненных вёсак : дакументальныя нарысы, эсэ, успаміны / Таццяна Падаляк. — Мінск : Літаратура і Мастацтва, 2009. — 190, [1] с.

Слухайце — Хатынь!.. : [зборнік вершаў беларускіх і замежных паэтаў пра Хатынь / укладальнік А. Бачыла]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1975. — 303 с.

Хатынь : документальные фильмы. — Минск : Белорусский видеоцентр, 2010. — 1 DVD диск.

Хатынь : [путеводитель] / автор текста Н. В. Кириллова. — Минск : РИФТУР, 2008. — 40 с.

Хатынь : [фотаальбом / аўтар тэксту, укладальнік Н. В. Кірылава. — Мінск : Беларусь, 2007. — 19 с., [47] л. каляр. фот.

Хатынь : [фотаальбом] / тэкст і фота Я. К. Казюлі. — Мінск : Беларусь, 2002. — 75 с.

*****

Литвин, А. Живой после смерти : документальные свидетельства людей, выживших во время массовых экзекуций нацистов на территории Беларуси в 1941—1944 годах / Алексей Литвин // Беларуская думка. — 2017. — № 9. — С. 64—71.

Павлюкович, А. Рана памяти / Александр Павлюкович // Советская Белоруссия (Беларусь сегодня). — 2017. — 22 марта. — С. 6—7.

Шевко, А. Никогда не смолкнут Хатынские колокола... / Александр Шевко // Сельская газета. — 2017. — 21 марта. — С. 3.

Клімовіч, А. Гаворацъ званы і сведкі Хатыні / Алена Клімовіч // Сельская газета. — 2015. — 21 марта. — С. 8.

Косякова, О. Пепел Хатыни стучит в сердца / Ольга Косякова // Рэспубліка. — 2015. — 21 сак. — С. 3.

Хатынь — памятник трагедии и мужества / подборка документов подготовлена Н. Кирилловой, В. Селеменевым // Юстыцыя Беларусі = Юстиция Беларуси. — 2014. — № 5. — С. 17—20.

Галоўка С. Хатынь — наш смутак і боль / Сяргей Галоўка // Беларуская думка. — 2013. — № 3. — С. 16—23.

Зельскі, А. Трагедыя Хатыні: архіўныя дакументы і сведчанні / Артур Зельскі, Аляксей Літвін // Полымя. — 2013. — № 3. — С. 128—132.

Иоффе, Э. Горькая правда о сожженных деревнях / Эмануил Иоффе // Беларуская думка. — 2013. — № 7. — С. 98—102.

Макарэвіч, В. Хатынь : паэма / Васіль Макарэвіч // Полымя. — 2013. — № 3. — С. 133—138.

Степаненко, В. Здесь убивали людей / Владимир Степаненко // Советская Белоруссия (Беларусь сегодня). — 2013. — 22 марта. — С. 8—9.
Хроника деревни Хатынь 70-летней давности.

Чалей, Н. Символ твердости человеческого духа : [22 марта 1943 г. деревня Хатынь была зверски уничтожена фашистами и полицаями] / Николай Чалей // Белорусская нива. — 2013. — 22 марта. — С. 14—15.

"Дирлевангер" (Dirlewanger) // Карательные акции в Беларуси / [составители: В. Я. Герасимов и др.]. — Минск, 2008. — С. 60—62.

Сабина, П. Хатынь / Петро Сабина // Беларусь живописная : путеводитель / Петро Сабина. — Минск, 2006. — С. 47—48.

Мемориал "Хатынь" [Электронный ресурс] // Belarus.by. Официальный сайт Республики Беларусь. — Режим доступа: http://www.belarus.by/ru/travel/belarus-life/khatyn. — Дата доступа: 20.02.2018.

Мемориальный комплекс "Хатынь" [Электронный ресурс] // Сайт Государственного мемориального комплекса "Хатынь". — Режим доступа: http://khatyn.by/ru/about/. — Дата доступа: 20.02.2018.

Трагедия Хатыни [Электронный ресурс] // Сайт Государственного мемориального комплекса "Хатынь". — Режим доступа: http://khatyn.by/ru/tragedy/. — Дата доступа: 20.02.2018.